

UN TEMPLE QUE VA SORTIR DEL MAR

L'any 1538 una erupció del Monte Nuovo, a la badia de Nàpols, recobrí àmplies zones prop de Pozzuoli. Fent excavacions en aquesta àrea Ferrando Loffredo al 1580, descobrí unes columnes d'un antic edifici conegut com el temple de Serapis. Al segle XVIII ja es comprengué que aquest temple, edificat en terra ferma com és obvi, havia estat inundat pel mar i, posteriorment havia sortit fora del mar. Fou Charles Lyell, el 1830, qui va certificar aquest fet d'una manera definitiva observant que les columnes d'aquest temple havien estat perforades per moluscs marins.

Sir Charles Lyell (1797-1875) va publicar l'any 1830 una obra que es pot considerar cabdal en la història de les ciències de la Terra. L'obra s'anomena *Principles of Geology*. S'hi explica amb multitud d'exemples i evidències l'anomenada doctrina de l'uniformitarisme, que alguns anomenen "actualisme" i que va iniciar l'enfocament modern de la geologia. Com és conegut, la perspectiva uniformitarista, que va ser ja proclamada per James Hutton, afirma que cal buscar la interpretació dels fets geològics en l'actuació de processos físics, químics i biològics, anàlegs als actuals, a través de llargs períodes de temps geològics.

Lyell era un home inquiet i li agradava veure les coses directament. Viatjà llargament fora d'Anglaterra i, amb les dificultats òbvies d'allotjament i de transport pròpies de l'època, féu una estada, extraordinàriament fructífera al sud d'Itàlia i a Sicília.

És amb aquest cabal d'experiències i dades que construï el sòlid monument dels tres volums de *Principles of Geology*. En el cas concret a què ens referim, al frontispici del primer volum hi ha un dibuix de la situació en aquell temps del temple de Serapis i en el capítol 25 hi ha una explicació detallada de les observacions i interpretacions dels fenòmens vistos. En les seves mateixes paraules "aquest famós monument de l'antiguitat subministra, ell sol, evidència inequívoca que el nivell relatiu del mar (...) ha canviat dues vegades a Pozzuoli, des de l'era cristiana, i que cada moviment tant d'elevació com de subsidència ha excedit els vint peus".

Com en aquest cas, el tractat de Lyell és admirable per la quantitat de fets que explica per fonamentar la seva visió de la geologia, en oposició als llibres de l'època, que eren poc propensos a fer ciència amb aquesta metodologia.

Lyell va visitar també els Pirineus i, curiosament com diuen els seus biògrafs, en el seu viatge de

retorn va quedar sorprès de veure com els geòlegs francesos només parlaven de política. Era la revolució del juliol del 1830.

Tornant al temple submergit i sortit del mar, els geòlegs contemporanis, seguint les pautes de Lyell, s'han ocupat de les oscil·lacions del nivell del mar en la Mediterrània a través de l'estudi dels monuments antics situats a la costa.

Així, N. C. Flemming, en un documentadíssim treball publicat l'any 1969, ha explicat els resultats de l'exploració de 179 llocs del món clàssic situats a la riba de la Mediterrània occidental. El resultat aconseguit demostren que 55 monuments ofereixen conclusions segures sobre les possibles oscil·lacions del nivell del mar: 2 han estat aixecats, 27 no moguts i 26 submergits. No hi ha hagut oscil·lacions generals del nivell del mar. Tots els moviments han estat de neotectònica.

D'interès particular per a nosaltres, de les 15 localitats estudiades per aquest autor a la Mediterrània catalana (d'Alacant al Rosselló) només a Empúries hi ha proves feaents d'aixecament relatiu de la localitat en referència al nivell actual del mar.

SALVADOR REGUANT

Lyell era un home inquiet i li agradava veure les coses directament. Viatjà llargament fora d'Anglaterra i féu una estada, extraordinàriament fructífera, al sud d'Itàlia i a Sicília.

